

Müller Anetta– Könyves Erika–Várhelyi Tamás–Mondok Anita

Új utakon a testnevelőtanár-képzés Egerben

A sportszakos hallgatók utazási szokásainak, és a sítáborozás kínálati elemeivel való elégedettségének vizsgálata

Dr. Müller Anetta PhD – Dr. Könyves Erika PhD – Dr. Várhelyi Tamás – Mondok Anita:
The Examination of the Travelling Habits of Students Majoring in Sports and the Examination of their Satisfaction with the Elements of the Ski Camps at Eszterházy Károly College

In our paper we would like to give some information in connection with winter tourism and ski camps at Eszterházy Károly College. In our research we wanted to give answers to the following questions: We wanted to find out the students' travelling habits. We wanted to know which activities are the most typical during the students' trips. We would like to get to know if their trips are individual or are organised by a travel agency or any other organisation. We examined the number of student trips per academic year. We analysed the students' satisfaction with the different kinds of elements of ski camps. We analysed the data (frequency, percentage, average, mean, dispersion figure, Pearson Chi Square, correlation, histograms with normal curve) with SPSS software.

Key words: *ski camp, winter tourism, travelling habits, students' satisfaction*

A turisták motivációjában egyre nagyobb szerepet kap a sport. A sportturizmus iránti kereslet növekedéséről számol be Bokor (2001). A célcsoport bővülésére utaló turisztikai trendek jelzik az ifjúsági és a senior turizmus erősödését. Nem véletlen, hiszen mára az iskolarendszerű oktatásban részt vevő gyermek- és ifjúsági korosztály a turisztikai szolgáltatások „fogyasztójává” vált. Joggal fogalmazódik meg bennünk a kérdés, hogy egy tanulmányi kirándulás vagy egy tábor milyen mértékben pedagógiai jellegű tevékenység és mennyire üzleti vállalkozás?

A síturizmus az aktív turizmus egyik legfontosabb ága, a kutatásunkban ezért szeretnénk feltekinteni, hogy a hallgatók milyen kezdeti beállítódással rendelkeznek ezen turisztikai termékkel kapcsolatban, hogyan alakul ki az a motiváció, mely a hallgatók síturizmus fogyasztójává válását segíti?

A tudományos, technikai fejlődés (így az oktatástudomány) hatására bekövetkezett mennyiségi robbanást (információ, tudományos kutatás eredményeként felhalmozott tudás, tantervi tartalom) nem követte a tanulási képességek fejlődése. Ehhez az új helyzethez igazodva feladtunk, hogy segítsük a diákokat abban, hogy helytálljanak, majd beépítsék tudásukba mindazt, amire az életük során szükségük lesz. Vass (2006), Molnár (2002) a tudástranszfer szerepét hangsúlyozzák, hiszen egyre inkább megnő az értéke annak, ha valaki többször képes tudását megújítani és új helyzetekhez alkalmazkodva képes a tanultakat alkalmazni.

Napjainkban sokat változott az oktatás, így a felsőoktatás tartalmi és módszertani aspektusai is változnak. Ezt igazolja a tantervek folyamatos módosítása (NOT, NAT, kerettantervek), a Bologna-folyamat eredménye — hazai felsőoktatá-

sunkat érintő átalakulása. A munkaerőpiac igényeinek való megfelelés eredményeként előtérbe kerül a gyakorlatorientált képzés és a különböző kompetenciák fejlesztése, amihez az Eszterházy Károly Főiskola Testnevelési és Sporttudományi Intézete két BSc — Testnevelő edző és Sportszervező — szakkal járul hozzá. A testnevelő, edző képzésben a gyakorlatközpontú oktatásnak, valamint a kompetenciák fejlesztésének érdekes színterületei a sporttáborok, amely a főiskola képzési kínálatában szerepelnek. A különböző sporttáborok (vízi-, turisztika-, sítábor) pedagógiai és módszertani aspektusának vizsgálatával találkozunk Müller–Szabó (2007) írásában.

A sporttáborok nagyon fontos szerepet töltenek be a leendő testnevelők képzésében. Jelentőségük egyrészt abban áll, hogy segítik a hallgatókat a sportágspecifikus (sí, kajak, kenu, gyalogtúra, tájékozódási futás) elméleti és gyakorlati ismeretek elsajátításában, valamint hogy azok birtokában képessé váljanak az iskolai táborok szervezésére, menedzselésére. Másrészt olyan kompetenciákat fejlesztenek, melyeket csak úgy tudnak majd eredményesen alkalmazni a gyerekek körében, ha ezeket ők is átérték a táborozások során. A kompetenciafejlesztés az 1990-es évek pedagógiai fejlesztés egyik „zászlóshajója” volt. A kompetencia-fogalom mögött a személyiség fejlődéséről és működéséről alkotott korszerű tudásunk áll, amely a kompetenciát, azaz az eredményes cselekvésre való képességet a személyiség egyik legfontosabb tulajdonságának tekinti.

Nagy (2000) a kompetenciának többféle formáját említi: kognitív, személyes és szociális vagy társas kompetenciákat említi. A szociális kompetenciák (melyek olyan szociális ismeretek, motívumok, képességek és készségek, melyek elősegítik a szociális viselkedést, a társadalomba való beilleszkedést) fejlesztésének jelentőségét hangsúlyozza Nagy (2003), Geoff Shepherd (2003, 153.) Dancsó (2005). A sporttáborok kimondottan alkalmasak a szociális kompetenciák fejlesztésére.

A már említett sí-, vízi- és turisztika táborok, túrák mozgásanyagát jól integrálhatók az iskolai

oktatásba. Az iskolai táborokban használhatjuk fel ezeket a mozgásokat a tanulók képességeinek és az emberi motívum sokoldalú fejlesztésére.

Az iskolai oktatásban a táborok jelentős szerepet töltenek be, hiszen ekkor a tanár—tanuló nem a szokásos interakcióban találkozik, és kellő motiváltságot adnak a gyerekek számára a mozgásra. A motiváció nagyon fontos, hiszen ha megszeretik ezeket a mozgásformákat, akkor szabadidejükben is szívesen fogják rekreációs jelleggel üzni. Beépülhet az életvitelükbe és az iskola befejeztével is tovább élvezhetik ezeket felfrissítő tevékenységeket, melyek az egészségük és a munkaképességük megőrzését egyaránt szolgálják.

A táborokban nagyon sok feladatot, szituációt közösen, csapatban oldanak meg a résztvevők, ezáltal a csoportmunka a szociális kompetenciák fejlesztését nagymértékben elősegíti, és olyan értékek közvetítésére és elsajátítására ad jó eszközt, mint a: fair-play, az összetartás, önfeláldozás, az egyéni érdek teljes alárendelése, a kitartás, a tettekeskedés, a gyors elhatározás, az önálló megítélésre, az abszolút tisztességre, stb.

A gyalogtúrák, vízi túrák és a sízés természeti sportok. A természeti sportok és a csapatportok rekreációban, egészség megőrzésében, egészségnevelésben betöltött szerepe jelentős, melyet több szerző hangsúlyoz: Dosek (1997), Nemessuri (1994), Biróné (1977). Az egészségkompetencia elsajátítására és fejlesztésére látunk nem csak hazai, hanem nemzetközi példát is. Roland Bassler (2003.)

A természetben üzött sportok értékét adja, hogy kiragadja az embert a civilizációs ártalmakból, és egészséges környezetben teszik lehetővé a testmozgást. A természet erőivel (nap, szél, hőmérséklet, stb.) való testedzés hatása kedvező, növeli az ember teherbíró képességét. Pl.: a természetjárás minden ága, vízi sportok, horgászás, vadászat, lovas- és jeges-sportok, erdei futás, gimnasztika.

A sporttáboroknak széles irodalmi háttere van. Vannak olyan művek, melyek a táborok természetföldrajzi vonatkozásait (tájékozódás, térképismeret, domborzat, stb.) helyezik előtér-

be Kondor (1984), Halász (1987), Gábor (1986), Schell (1995), Cseh (2001), Bokody (2001), Müller-Várhelyi (2007). Más irodalmak a módszertani vonatkozásokat helyezi előtérbe Farkas (1972), Dosek-Ozsváth (1999) *Vizkeledy* (1986), Butelski Konrad (1992), Könyves-Müller (2001).

A turizmushoz kapcsolódó havas sportok életciklusában látható, hogy az életgörbe érettség szakaszában, azaz az 1990-es években, a világon kb. 70 millióan sieltek a világban. 2000-től csökken a klasszikus sielők száma (lesiklás, sífutás) és növekszik a snowboardos-ok (carvingosok) száma, és így napjainkban meghaladja a 70 millió határt (Várhelyi-Könyves 2008).

Hazánkban kb. 500 ezer főre teszik a sielők számát. Szlovákiában például számos helyen mérséklődtek a siberletek árai, ami vonzóbbá teszi az ottani hegyvidéket, nem szólva arról, hogy hazánkhoz is közel vannak. A korábbi évekhez hasonlóan nem változott a népszerűségi rangsor, a magyarok körében az osztrák, olasz és francia síparadicsomok a legnépszerűbbek.

A felmérés körülményeiről

Az Eszterházy Károly Főiskola testnevelő, edző és a sportszervező szakos, nappali és levelező tagozatos hallgatóinak kötelező sítáborában kutatást szerveztünk. A kutatás egyik oldala a síelés terhelés-élettani mutatóinak vizsgálata volt. A másik ága egy kérdőíves felmérés volt, melyben rákérdeztünk a hallgatók korábbi síelési tapasztalataira, annak gyakoriságára, a sítábor pedagógiai aspektusaira. A megkérdezettek 1–5-ös skálán értékelték a sítábor helyszínének turisztikai infrastruktúráját, a nevelő- oktató munkát. Felmértük a hallgatók utazási gyakoriságát, utazási szokásaikat és motivációt.

A felmérés célja

Célunk volt, hogy felmérjük a sítábor szerepét a sportszakember-képzésben, hogy mennyire fontos a sítáborban folyó oktatás ahhoz, hogy gyakorlati testnevelőként vagy sportszervezőként

képesek legyenek egy adott célcsoportnak sítábor szervezni.

Az Eszterházy Károly Főiskola, mint a legtöbb felsőoktatási intézmény, leteszi a voksot a kompetenciafejlesztés fontosságára, a tudás gyakorlati alkalmazásának dominanciájára mellett. A tudásszerzés és a kompetenciafejlesztés új útjai azt is megkívánják, hogy a pedagógusképzésben és továbbképzésben előtérbe kerüljenek a szociális kompetenciák, a gyakorlatorientált foglalkozások, táborok, kreatív alkotóműhelyek, reflektív tanítási gyakorlatok, a személyiségfejlesztéssel és konfliktuskezeléssel kapcsolatos műhelymunkák.

A sporttáborok hozzájárulnak a hallgatók sportágspecifikus elméleti és gyakorlati ismereteinek bővítéséhez és kognitív, személyes és szociális kompetenciáinak fejlesztéséhez. A sporttáborokban szerzett kompetenciák képessé teszik a leendő testnevelőket, hogy a tantervi követelményrendszerben előírt kulcskompetenciákat eredményesen alakítsák majd ki az iskolai oktató, nevelő és tanító munkájukban. A sítábor olyan alapvető kompetenciákat fejleszt elsősorban, melyek az uniós munkaerő-piaci elvárásoknak megfelelő sportszakemberek minőségi képzéséhez, munkaerő-piaci esélyeinek növeléséhez járul hozzá, hogy sikeresen dolgozhassanak majd az oktatás valamint a sport- és szabadidő gazdaság területén.

A desztináció-választás motivációjának eredményei, és az utazási szokások feltérképezése révén pontosabb képünk lesz a hallgatók szabadidő-gazdaságban betöltött szerepéről, fogyasztói szokásairól. Ezen ismeretek segítenek bennünket a hallgatói programok, terepgyakorlatok, iskolai szervezésű utazások megszervezésében, melyek az oktatási intézményünk kínálatának diverzifikációját jelentheti.

A felmérés módszere

A hallgatók Szlovákia (2008. január 13–18. Szlovákia, Turska Teplica, sípályák: Valca, Donovaly, Dolny Kubin) és olaszországi (2008. január 22–27. Molvénó, Paganella) helyszíneni megrendezésre kerülő sítábor közül választhattak. A

sítábor 5. napján töltötték ki a kérdőívet, amikor már tapasztalattal rendelkeztek a sítáborról. Zárt és nyílt kérdéseket egyaránt alkalmaztunk. A megkérdezetteket válaszkategóriákkal segítettük.

A kérdőíveket SPSS 14-es szoftver segítségével dolgoztuk fel. Számítottunk átlagot, szórást, százalékot, pearson,chi négyzet próbát, korrelációt.

A minta

A szlovákiai sítáborban 34 részben nappali, részben levelező tagozatos testnevelő, edző és sportszervező szakos hallgató vizsgáltunk. A mintában a 2. évfolyamosok dominanciája jellemző, hiszen az ő tantervi hálójukban a sítábor kötelező jelleggel szerepel. A válaszadók átlagéletkorához (22, 94) nagyobb szórásérték tartozik a levelező képzés miatt. A legfiatalabb 19, a legidősebb 52 éves volt.

Az olaszországi sítáborban 42 hallgató vett részt. A válaszadók átlagéletkora alacsonyabb volt (20,5 év), mint a szlovák sítábori csoporté, és ehhez az átlagértékhez kisebb szórásérték tartozott, hiszen itt nagyobb részt a nappali tagozatos hallgatók voltak. A legfiatalabb 19 éves a legidősebb 24 éves volt.

Az elsőként a síelési tapasztalatra kérdeztünk rá. A szlovák tábor 34 hallgatójából 21 fő (61, 8%) síelési tapasztalattal rendelkezett. Ez a magas arány annak köszönhető, hogy a hallgatók képzése, mely a sport területére való orientációt jelent, magasabb mozgásműveltséget és mozgás iránti motivációt feltételez a nem „sport szakos” hallgatókhoz képest.

Az olasz sítáborban résztvevő 42 hallgató 54,8%-a (23 fő) már sielt és csupán 45,2% (19 fő) volt tapasztalatlan.

Mind a két táborban a síelők magas arányát tapasztaltuk, akik már vettek részt iskolai, egyéni, családi, stb. szervezésű utazásokban, így a sítábor értékelésénél az esetükben lesz viszonyítási alap, mely a korábbi tapasztalatot jelenti.

Csak a síelési tapasztalattal rendelkezők válaszoltak a második kérdésre: hány alkalommal sieltek már? A szlovák táborban 28,6% (6 fő) válaszolta, hogy eddig még csupán egy alkalommal sielt. A válaszadók 19%—19%-a (4—4 fő) válaszolta, hogy 2—5 alkalommal, illetve 6—10 alkalommal sielt már. Megállapíthatjuk, hogy a síelők harmada 33,3%-a (7 fő) 10 alkalomnál többször sielt már.

Az olasz tábor résztvevői is hasonló síelési gyakorlattal rendelkeztek. Elmondhatjuk, hogy a síelő hallgatók 52,2%-a (12 fő) korábban csupán egyszer sielt, 4,3%-uk (1 fő) 2—5 alkalommal, 13%-uk (3 fő) 6—10 alkalommal és a válaszadók 30,4%-a több mint 10 alkalommal. Ennél a mintánál magasabb volt azoknak az aránya, akik csak egyszer sieltek és közel azonos azoknak az aránya, akik már több, mint 10 síelési alkalmon vannak túl.

A harmadik kérdésre, hogy mi jut eszébe a sítábor kapcsán? — kilenc válaszkategóriát adtunk meg, melyből minden válaszadónak, az általa ítélt 5 legfontosabbat kellett megjelölnie! A legnépszerűbb válaszkategória mind a két táborban az „élményekben gazdag” volt, hiszen ezt a kategóriát a szlovák táborban a 34 főből 30, vagyis a válaszadók 88,2%-a jelölte az öt legfontosabb érték egyikeként. Az olasz tábor résztvevőiből ezt a kategóriát a 42 főből 39 fő, vagyis a válaszadók 92,9%-a jelölte az öt legfontosabb egyikeként.

A negyedik kérdés során választ kerestünk arra, hogy a sítábori oktatás mennyire járul hozzá az általunk megnevesített tevékenységek, kompetenciák kialakításához. A válaszadók egy 1—5 ös skálán értékelték a változókat¹.

Összegzésképp elmondhatjuk, hogy a szlovákiai túra résztvevői a sítábor szükségességét a síoktatásban látták, hiszen ez kapta a legmagasabb átlag pontot (4,18), melyhez kis szóráserő (0,797) társult. A hallgatók tehát abban voltak legegységesebb állásponton, hogy gyakorló sportszakemberként a sítábori ismereteiket leginkább a mozgásoktatásban tudják majd ka-

1 Az 1-5 ös skála jelentése: az 1= egyáltalán nem járul hozzá, 2= kis mértékben járul hozzá, 3=közepesen járul hozzá, 4=

matoztatni. A tábor szükséges és elengedhetetlen feltétele, hogy a jövőben képessé váljanak eredményesen oktatni a szíest.

Az olasz tábor résztvevői a sítábor megítélésének szükségességét úgy látták, hogy legnagyobb a szerepe a képesség és kompetenciafejlesztésben van, hiszen ez kapta a legmagasabb átlag pontot (4,10), melyhez kis szórásérték (0,790) társult. A hallgatók tehát abban voltak legegységesebbek, hogy gyakorló sportszakemberként a sítábori ismereteiket leginkább a képességfejlesztés különböző területén fogják a leginkább hasznosítani. Magas átlagpont értéket (3,98) kapott még a táborozásnak a síelés oktatásában és a nevelési feladatok (3,95) megvalósításában betöltött szerepe..

A következő 5. kérdéscsoport a hallgatók elégedettségét vizsgálta. Kíváncsiak voltunk, hogy a sítábor helyszínével, árával, a sípályák és sífelvonók állapotával, a szállás minőségével, az étkezéssel, az oktatással, a programokkal mennyire voltak megelégedve a hallgatók? Ez a kérdéskör vizsgálja egyrészt a táborban folyó oktató-nevelő munka és a szabadidős programok mint *szolgáltatások minőségét*, mely a hallgatói elégedettség egyik összetevője. Mivel az utazás a turizmushoz is tartozik, nemcsak az oktatási tevékenységhez, így a kérdéskör másik része a *turisztikai infrastruktúra, a turisztikai fogadóképesség momentumait vizsgálja, vagyis az ezzel való elégedettséget*.

A WTO előrejelzései azt mutatják, hogy egyre inkább a különböző kiegészítő szolgáltatások mennyisége és minősége fogja meghatározni egy-egy terület sikerességét a turizmus területén, A WTO Minőség Programjának igazgatója a turizmusban a minőséget az alábbiak szerint definiálta: „*a fogyasztói igények elfogadható áron történő, legális kielégítése*” (Halassy, 1999.). Ahogy a fogyasztói igények változnak, úgy a minőség tartalmi elemei sem állandóak, melyekre a turisztikai termékek fejlesztése során tekintettel kell lenni.

1—5-ös skálán² kellet értékelni az alábbi

változókat. Az első momentum a *sítábor helyével, a helyszín környezeti állapotával* való elégedettséget vizsgálta. Az szlovák tábor válaszadóinak 29,4%-a (10 fő) teljes mértékben elégedett volt, 35, 3% (12 fő) nagyon elégedett volt, 23,5% (8 fő) közepesen volt megelégedve és 11,8%-uk csak kismértékben volt elégedett a turisztikai desztináció környezeti állapotával, minőségével. Az olaszországi tábor válaszadóinak 73,8%-a (31 fő) teljes mértékben elégedett volt, 23,8% (10 fő) nagyon elégedett volt és csupán 2,4% (1 fő) jelezte a közepes elégedettséget. A válaszadók közül nem volt olyan, aki a közepes elégedettségi szint alatt jelölt volna, amivel az elégedetlenségét fejezte volna ki a turisztikai desztináció környezeti állapotával, minőségével. Megállapítható, hogy míg a szlovákiai desztináció helye, a helyszín környezeti állota jó—közepes minősítés kapott, addig az olaszországi táborban a kiváló érték dominált.

A következő tényező, melynek minőségét vizsgáltuk, az a *sípályák állapota*. Ahallgatók elégedettséget jól mutatja, hogy a szlovákiai sítábor válaszadóinak mintegy 65%-a 3-ra és 4-re értékelte, vagyis jó középezt adott a pálya minőségére. A kismértékben elégedett hallgatók viszonylag magas arányát tapasztaltuk 29,4% (10 fő), mindösszesen csak 2 fő (5,9%) volt teljes mértékben elégedett a sípályák állapotával. Az olasz tábor résztvevőinek elégedettségét jól mutatja, hogy a válaszadók, mintegy 52,4%-a (22 fő) 5-re értékelte, vagyis teljes mértékben meg volt elégedve a turisztikai infrastruktúrának ezzel az elemével. 42,9% jelölte be a nagyon elégedett kategóriát, míg 4,8% (2 fő) közepes elégedettséget igazolt. Várakozásunknak megfelelően itt sem volt az intenzitási skálán közepes értéknél rosszabb minősítés.

Hasonlóan az előző kérdéshez a sípályák állapotát a szlovák desztinációban jó—közepesre minősítették, míg az olaszban jó—kiválóra.

Nagy várakozással néztünk elébe a *sífelvonók állapotával és minőségével való elégedettség* vizsgálatának. A szlovákiai táborban a

2 1= egyáltalán nem elégedett, 2= kis mértékben elégedett, 3= közepesen elégedett, 4= nagyon elégedett, 5= teljes mértékben elégedett

válaszadók nagyrésze kb.70%-a, 4-es és 5-ös értéket adta, teljes mértékben (20,6% — 7 fő) és nagyon elégedett (50% — 17 fő) volt. A válaszadók kisebbik része 30%-a volt kevésbé elégedett, hiszen 26,5% (9 fő) választotta a közepes elégedettségi szintet és csak 1 fő (2,9%) volt kevésbé elégedett. Az olasz tábor válaszadóinak nagyrésze teljes mértékben (64,3%—27 fő) elégedett, és nagyon elégedett (35,7%—15 fő) volt.. A válaszadók tehát csak a közepes értéknél jobbat választottak, így felülértékelték ezt az infrastrukturális elemet. Míg az olasz táborban a sífelvonók állapotát 4-esre, 5-ösre adták, addig a szlovák táborban ugyanez 3-as és 2-es értéket is kapott..

Vizsgáltuk a *szállás minőségével* való elégedettséget. A szlovák táborban a válaszadók 14,7%-a (5 fő) teljes mértékű elégedettséget választott, 47,1% (16 fő) volt nagyon elégedett. A hallgatók 26,5%-a (9 fő) közepesen elégedett és 6-6% (2—2 fő) értékelte alul a szállás minőségét és kismértékű elégedettséget és egyáltalán nem elégedett kategóriát jelölt. Az olasz táborban a válaszadók 14,3%-a (6 fő) teljes mértékű elégedettséget választott, 54,8% (23 fő) a nagyon elégedett szintet választotta. A hallgatók 26,2%-a (11 fő) volt közepesen elégedett és 4,8% (2 fő) értékelte alul a szállás minőségét és kismértékű elégedettségi kategóriát jelölt. Talán ezt a kínálati elemet értékelték a leginkább hasonló módon a két tábor résztvevői.

Az *étkezéssel való elégedettséget* is megvizsgáltuk. A hallgatók félpanziós ellátásban részesültek. A hideg és meleg reggelire is volt példa, a vacsora mindig meleg volt (kétfogásos). A vacsora mennyisége néha kevésnek bizonyult egy kiadós sielés után, különösen a fiúknak, hiszen magas volt a kalóriafelhasználás (ezt a terhelés-élettani vizsgálatainkkal fogjuk alátámasztani) a nagy fizikai aktivitású sielt napok után. Az étkezéssel elégedetlenebbnek voltak a hallgatók. A szlovák táborban csupán 30%-uk tartotta jónak az étkezést, 2,9% (1 fő) jelölte a teljes mértékű elégedettséget és 29,4% (10 fő) a nagyon elégedett szintet. A válaszadók 26,5%-a a közepesen elégedett kategóriába tartozik. A hallgatók több, mint 40%-a alulértékelték ezt a

szolgáltatást, hiszen kismértékben volt elégedett (29,4%—10 fő) és egyáltalán nem volt megelégedve (11,8%—4 fő).

Az étkezést elég változóan ítélték meg az olasz tábor hallgatói. 38,1%-uk (16 fő) volt teljes mértékben megelégedve, 28,6% (12 fő) nagyon elégedett volt, 23,8% közepesen volt megelégedve az étkezéssel. A hallgatóknak csak 9,6%-a értékelte alul ezt a szolgáltatást, hiszen kismértékben volt elégedett vagy egyáltalán nem volt megelégedve ezzel a szolgáltatással. Az olasz táborban az étkezést összességében jobbnak ítélték meg a hallgatók, mint a szlovákiai táborét.

A sítáborban zajló *oktatási folyamatot* értékeltük a hallgatókkal. Várakozásunknak megfelelően alakultak a válaszok. Ezt értékelték a legpozitívabban és legegységesebben (kis szórással) a válaszadók. A szlovák táborban a skálán csak 4-es és 5-ös értéket, vagyis a teljes mértékben való (70,6% — 24 fő) és nagymértékű (29,4% — 10 fő) elégedettséget jelölték be. Az olasz táborban is az intenzitási skálán többnyire 4-es és 5-ös értéket, vagyis a teljes mértékű (59,5% — 25 fő) és nagymértékű (35,7% — 15 fő) elégedettséget jelölték be. Két válaszadó (4,8%) nyugtázta közepes elégedettséget az oktatással. Ezek az értékek mutatják számunkra, hogy a szakmai programmal, az oktatókkal, az oktatás módszertanával és eredményességével, amely a hallgatók sítudásában mutatkozik meg, nagyon elégedettek voltak. Ez egyfajta visszacsatolás a tantárgyról, a munkánkról. Az eredmények megerősítenek bennünket, hogy ezen a téren jelentős változtatásokra nincs szükség, bár az oktatók képzése, felkészülése, a tananyag korszerűsítése minden tantárgynál nélkülözhetetlen a minőségi oktatásban.

A *sítábor árával való hallgatói elégedettségre* is kíváncsiak voltunk. Mivel a hallgatók választhattak sítábori helyszínt (Szlovákia, Olaszország), így természetesen az olasz sítábor magasabb árához viszonyíthatták azt. Igaz ugyan, hogy a két helyszín árával tisztában vannak, nem ismerik a másik helyszín ár-érték arányát. Az adott szolgáltatás minősége és az ár kapcsolata valósabb képet adna, hiszen lehet, hogy az

olasz sífelvonók bérlete drágább 20%-kal, mégis ha az ár-érték arányt nézzük kedvezőbb. Míg Szlovákiába 10 perc alatt jut fel az ember a sípályára, és 2 percet síel, addig az olasz pályán 2 perc alatt jut fel, és 2–4 percet síel. Így az időegységre jutó síelt táv akár 30–40%-kal is jobb lehet az olasz pályán. Tehát 20%-kal drágább a bérlet, de 40%-kal síel többet, jobb minőségű turisztikai infrastruktúrában akkor az olasz tábor ár-érték aránya kedvezőbb.

Mivel a hallgatóknak nem volt összehasonlítási alapjuk, így csak a szlovákiai tábor árát minősítették 1–5 skálán, illetve akiknek korábbi síelési tapasztalatuk volt, azoknak volt viszonyítási alapjuk. A szlovák tábor válaszadóinak 11,8%-a (4 fő) teljes mértékben meg volt elégedve a táborozás árával, a hallgatók 50%-a (17 fő) nagyon elégedett volt, míg 23,5% (8 fő) volt közepesen elégedett, és 11,8% (4 fő) jelezte csak, azt, hogy kismértékben elégedett és 2,9% (1 fő) egyáltalán nem volt elégedett. A válaszadók több, mint 60%-a értékelte felül, a sítábor árát, tehát fejezte ki elégedettségét azzal. Az olasz tábor árával — mely drágább volt — válaszadóknak 4,8%-a (2 fő) teljes mértékben meg volt elégedve. A sítábor árát jó—közepesen értékelték leginkább, hiszen a hallgatók 31%-a (13 fő) nagyon elégedett volt, míg 38,1% (16 fő) volt közepesen elégedett. A hallgatók 26,2%-a (11 fő) csupán kismértékben volt a tábor árával elégedett.

A sítáborban a 4. nap estéjén animációs foglalkozást szerveztünk a hallgatóknak a kooperatív játékok területéről, amellyel az volt a célunk, hogy a későbbi munkájuk során képessé váljanak különböző célcsoport számára zárt helyszíni és szabadtéri játékok animációjára.

A szlovák sítáborban zajló programokra a válaszadók 70%-a 4-es és 5-ös pontot adott, teljes mértékben 29,4% (10 fő) volt megelégedve és 41,2% (14 fő) nagyon elégedett szintet jelölte be. A hallgatók 23,5% volt közepesen megelégedve, míg csak 5,9% (2 fő) jelezte a kismértékű elégedettségét. Az olasz táborban zajló programokra a válaszadók több, mint 50%-a 4-es és 5-ös pontot adott. Teljes mértékben 14,3% (6 fő) volt megelégedve és 45,2% (19 fő) nagyon elé-

gedett volt a sítábori programokkal. A hallgatók 26,2% (11 fő) volt közepesen megelégedve és 14,3% (6 fő) jelezte a kismértékű elégedettségét ennél a vizsgált elemnél.

A szlovák tábor ötös kérdés összesítő táblázatából (1. táblázat) kiderül, hogy a hallgatók leginkább a sítáborban folyó oktatással (átlag=4,71, szórás=0,462), a sítáborban folyó programokkal (átlag=3,94, szórás=0,886) voltak a leginkább megelégedve, hiszen magas átlag pont értékhez, kis szórásérték társult. Megállapíthatjuk még azt is, hogy a helyszín környezeti állapotához (átlag=3,82, szórás=0,999) és a felvonók állapotához (átlag=3,88, szórás=0,769), mint turisztikai fogadóterülethez szintén magas hallgatói elégedettség társult. A sítábor árával (átlag=3,56, szórás=0,960) és a szállás minőségével (átlag=3,59, szórás=1,019) jó közepes megelégedettséget jelöltek a válaszadók. A legelégedetlenebbek az étkezéssel voltak, ahol a közepes elégedettségi szint alatt (átlag=2,82, szórás=1,086) értékelték a legtöbben ezt a szolgáltatást.

Összesítő táblázat (szlovákiai tábor)

	átlag	szórás
Helyszín környezeti állapota	3,82	0,999
A sípályák állapota	3,09	0,900
A felvonók állapota, minősége	3,88	0,769
A szállás minősége	3,59	1,019
Az étkezés minősége	2,82	1,086
A sítáborban folyó oktatás	4,71	0,462
A sítábor ára	3,56	0,960
A sítáborban zajló programok	3,94	0,886

1. táblázat. A szlovákiai sítábor különböző szolgáltatási elemeivel való elégedettség 1-5 ös skálán történő értékelésének átlag és szórásértékei

Az olasz tábor ötös kérdés összesítő táblázatából (2. táblázat) kiderül, hogy a hallgatók leginkább a sítábor helyszínének környezeti állapo-

tával (átlag=4,71, szórás=0,508), a felvonók állapotával és minőségével (átlag=4,64, szórás=0,485), a sípályák állapotával (átlag=4,48, szórás=0,594) voltak a leginkább megelégedve. Ezek a desztináció síturisztikai infrastruktúrájának elemihez tartoznak, amelyekhez magas hallgatói elégedettség társul. Szintén felülértékelték a hallgatók a sítáborban folyó oktatást (átlag=4,55, szórás=0,593), ahol magas átlagpont és kis szórásérték mutatja a hallgatók egyseges választását. Megállapíthatjuk még azt is, hogy az étkezéssel (átlag=3,9, szórás=1,122) és a szállás minőségével (átlag=3,79, szórás=0,750), mint turisztikai infrastruktúrához, szintén magas hallgatói elégedettség társult. A sítáborban zajló programokkal (átlag=3,6, szórás=0,912) jó—közepes megelégedettséget jelöltek a válaszadók. A legelégedetlenebbek a sítábor árával voltak, ahol a közepes elégedettségi szintet (átlag=3,14, szórás=0,872) jelölték be a válaszadók, ami mutatja a célcsoport igen erős árérzékenységét a fogyasztói szokásaikban.

Összesítő táblázat (olaszországi tábor)

	átlag	szórás
Helyszín környezeti állapota	4,71	0,508
A sípályák állapota	4,48	0,594
A felvonók állapota, minősége	4,64	0,485
A szállás minősége	3,79	0,750
Az étkezés minősége	3,90	1,122
A sítáborban folyó oktatás	4,55	0,593
A sítábor ára	3,14	0,872
A sítáborban zajló programok	3,60	0,912

2. táblázat. Az olasz sítábor különböző szolgáltatási elemeivel való elégedettség 1-5-ös skálán történő értékelésének átlag és szórásértékei

A hetedik kérdéssel a hallgatók utazási szokásaira térünk rá. Kíváncsiak voltunk, hogy a főiskolás éveik alatt (1—3 év) hányszor utaztak? Kíváncsiak voltunk arra is, hogy az utazásaik

során hogyan alakult a külföldi és a belföldi utak száma. A szlovák táborba utazott válaszadók 91,2%-a (31 fő) többször utazott, míg csak 8,8% (3 fő) választotta az egy alkalommal történő utazást. Hasonló értékeket tapasztaltunk az olasz tábor válaszadóinál is, ahol 95,3% (40 fő) többször utazott, míg csak 4,7% (2 fő) választotta az egy alkalommal történő utazást.

A szlovák tábor válaszadói átlagosan 4,6 alkalommal utaztak belföldön (szórás=8,7), míg a várakozásunknak megfelelően külföldi desztinációt kevesebbszer átlag 3,4-szer (szórás=3,8) választottak úti célként. Az olasz tábor válaszadói átlagosan 2,29 alkalommal utaztak belföldön (szórás=1,878), míg a várakozásunknak megfelelően külföldi desztinációt kevesebbszer, átlagosan 1,69-szer (szórás=1,932) választottak.

A nyolcadik kérdés: *utazásai hányszor kapcsolódtak fizikai aktivitáshoz?* Feltételeztük ugyanis, hogy a „sport szakos” hallgatók pályorientációja befolyással van az utazási szokásaikra, az utazás alatti szabadidős tevékenységekre. A szlovák tábor válaszadói esetében átlagosan 5, 5 alkalommal kapcsolódott utazásuk fizikai aktivitáshoz. Ehhez azonban jelentős szórásérték 9,9 tartozott. Megállapítható azonban, hogy a leggyakoribb válasz, a két alkalom (38,2%) és az egy alkalom (14,7%) volt. Csúpn 3 fő (8,8%) jelezte azt, hogy utazása nem kapcsolódott fizikai aktivitáshoz. Az olasz tábor résztvevői esetében utazásaik átlagosan 2,57-szer kapcsolódtak fizikai aktivitáshoz, melyhez alacsony (1,755) szórásérték járult. Az olasz tábor lakóinak 33,3%-a (14 fő) jelezte, hogy kétszer, 26,2% (11 fő) válaszolta, hogy egyszer, 14,3% (6 fő) háromszor, 11,9% (5 fő) négyszer kapcsolódtak utazásaik fizikai aktivitáshoz. Csúpn egy fő (2,4%) mondta, hogy egyszer sem kapcsolódott utazása sporttevékenységhez.

A kilencedik kérdésben kíváncsiak voltunk arra, hogy a turista utazásaik során milyen sportot űznek, mivel vezetik le mozgásigényüket?. Több tevékenységet is bejelölhettek. Azt tapasztaltuk, hogy a strandolás, fürdözést a szlovák tábor hallgatóinak 70,6%-a (24 fő), az olasz tábor hallgatóinak 54% a (23 fő) jelölte be. Ez az

érték megfelelően alakul a turisták 4 S motívációjának, ahol a napsütötte, mediterrán tengerpart, a nyári üdülések vízparti dominanciája, a strandolás a legnépszerűbb. Az „ezüstérmes” leggyakoribb fizikai aktivitás a költséghatékony, jövedelmi viszonyok és életkor alapján széles célcsoportú természetjárás lett, a szlovák tábori válaszadók 50%-a (17 fő), míg az olasz tábori válaszadók 66,7% (28 fő) jelölte. A harmadik a síelés volt, 47,1% (16 fő) ezt jelölte meg a kérdőívben a szlovák tábor résztvevői közül. (Ezt igazolják az első kérdésre adott válaszok: a hallgatók 61,8% már sielt, kb.44% jelezte, hogy többször sielt, tehát ők jelölték be a síezést, mint utazásaik során jellemző fizikai aktivitást. Az olasz tábor résztvevőinek 57,1%-a (24 fő) jelölte a síelést. Magas értékkel szerepel még a vízi sport (szlovák: 41,2%-14 fő, olasz: 16,7% — 7 fő), és a sporteseményen való részvétel (szlovák: 38,2% — 13 fő, olasz:42,9% — 18 fő).

A kerékpározás meglepő módon kevésbé népszerű, mind a két tábor résztvevői körében (szlovák:17,6% — 6 fő, olasz: 4,8% — 2 fő), melynek okát a kerékpáros turizmus hiányos infrastrukturális hátterében látjuk. Kevés olyan szálláshely vagy turisztikai szolgáltató van, amelyek/akik kerékpárkölszönzessel foglalkoznak, elégtelen a kerékpár szervizhálózat. A kerékpárutak és kerékpárbarát utak száma —bár nőtt az utóbbi években — még mindig elmarad a nyugat-európai értékek mögött. A horgászás (szlovák: 8,8% — 3 fő, olasz: 9,5% — 4 fő) és a lovaglás (szlovák:5,9% — 2 fő, olasz:4,8% —1 fő), mint jellemző fizikai aktivitás csak alig jelenik meg a hallgatói mintában. Ennek oka lehet, hogy ez a két sport magas diszkrecionális jövedelemmel rendelkező célcsoportot vonz a magas költségei miatt, a hallgatók sok esetben (nappali tagozat) nem, vagy csak alig rendelkeznek diszkrecionális jövedelemmel. A szlovák tábor válaszadóinak 11,8%-a (4 fő), az olasz tábor válaszadóinak 14,3% (6 fő) jelölte az egyéb kategóriát. Az egyéb kifejtéséhez sportágat (kézilabda, kosárlabda) soroltak fel a válaszadók és néhányan említették a városnézés kategóriát.

A tizedik kérdés arra vonatkozott, hogy utazásuk során milyen utazási iroda által szerve-

zették vagy egyéb jellegűek? Kissé meglepőde tapasztaltuk, hogy mind a szlovák tábor válaszadóinak döntő többsége, 91,2%-a (31 fő), mind az olasz sítábor válaszadóinak jó része 76,2% (32 fő) egyéni szervezésű utakon vesz részt. Valószínűleg azért, mert így alacsonyabb a költsége, hiszen az utazási iroda a szervezői díjával emelt összegért kínálja az utakat. Ez a célcsoport rendkívül érzékeny, hiszen nem minden esetben rendelkezik önálló diszkrecionális jövedelemmel.

Kíváncsiak voltunk arra is, hogy legutóbbi utazásuk helyszínét milyen szempontok alapján választották ki?

A szlovák tábori megkérdezettek 64,7%(22 fő) az úti cél kedvező adottságára, a megkérdezettek 50% (17 fő) a korábbi kedvező tapasztalataira hivatkozott, 38,2% (13 fő) az utazás alacsony árát, kedvező költségét jelölte meg, míg 32,5% (11 fő) számára a kedvező éghajlat volt fontos, 14,7% (5 fő) a divatos helyet preferálta. Az olaszországi táborozás résztvevőinek 61,9%-a (26 fő) az úti cél kedvező adottsága alapján döntött, 50% (21 fő) a kedvező éghajlatot, 42,9% (18 fő), az utazás kedvező árát, alacsony költségét jelölte. Eléggye jelentős szempont volt még a korábbi kedvező tapasztalat (35,7%), továbbá ismerősök ajánlása (26,2%), a divatos hely (19%) kategóriák.

Összefüggés vizsgálat keresztábrák alapján:

Az összefüggések vizsgálatára Pearson Chi négyzet próbát és korrelációt vizsgáltunk.

Szlovákiai tábor

A síelési tapasztalattal rendelkezők és nem rendelkezők véleménye között az alábbiakban találtunk szignifikáns eltérést:

— A síelési tapasztalattal nem rendelkezők szerint a tábor nagyban elősegíti a későbbi munkájukat a szabadidős programok megszervezésében, míg a síelési tapasztalattal rendelkezők nem így érzik. Igen erős szignifikáns eltérés van. ($p=0,099$)

— A síelési tapasztalattal nem rendelkezők szerint: nagyban elősegíti a későbbi munkájukat a sítábor megszervezésében, míg

- a sielési tapasztalattal rendelkezők nem értékelték olyan magasra. Igen erős szignifikáns eltérés van. ($p=0,011$)
- A sielési tapasztalattal nem rendelkezők a helyszín környezeti állapotával jobban meg voltak elégedve, mint a sielési tapasztalattal rendelkezők. Szignifikáns eltérés. ($p=0,293$)
 - A sielési tapasztalattal nem rendelkezők a szállással jobban meg voltak elégedve, mint a sielési tapasztalattal rendelkezők. Szignifikáns eltérés. ($p=0,226$)
 - A nemek válaszaiban mutatkozó különbséget az alábbiakban foglalhatjuk össze:
 - A nők inkább az úti cél kedvező természeti adottsága alapján választanak desztinációt ($p=0,144$)
 - A férfiak inkább a korábbi kedvező tapasztalat alapján választanak úti célt, mint a hölgyek. ($p=0,071$)
 - A férfiak inkább a kedvező éghajlat alapján választanak úti célt, mint a hölgyek. ($p=0,066$)

Olaszországi tábor

A sielési tapasztalattal rendelkezők és nem rendelkezők között az alábbiakban találtunk szignifikáns eltérést:

- A sielési tapasztalattal rendelkezők vélik úgy — a szlovák tábor lakóival ellentétben —, hogy a sítábor nagyban segíti a sielés oktatását a későbbi munkájuk során, míg a nem sielők ezt a funkcióját kicsit alulértékelték. ($p=0,107$)
- A sielési tapasztalattal rendelkezők vélik úgy, hogy a sítáborban szerzett tapasztalataik nagyban segítik majd a későbbi munkájuk során a sítábor szervezését, míg a nem sielők kicsit alulértékelték a tábornak ezt a szerepét. ($p=0,198$)

A nemek válaszaiban mutatkozó különbséget az alábbiakban foglalhatjuk össze:

- A fiúk és lányok desztináció választásában mutatkozó különbségek csak tendenciózusak, statisztikailag különbség nem igazolható.

Összegzés

A várakozásunknak megfelelően a sportszakos hallgatók több mint 50%-a rendelkezett sielési tapasztalattal, mely mutatja a hallgatók sportos, aktív „életmódját”. Ez nem csupán az iskolai szakválasztásban realizálódik, de a rekreációs tevékenységeikben is erősen kifejezésre jut.

A hallgatók a sítábor programjait és a turisztikai desztinációt felülértékelték 1—5-ös skálán, amit a 4—5-ös magas átlagérték jelez. A turisztikai szolgáltatásokkal való alacsonyabb elégedettség fejeződött ki a hallgatók válaszaiban. A két desztináció közötti különbséget markánsak megjelenítették válaszaikban a hallgatók, az olasz turisztikai desztináció adottságaival és kínálati elemeivel való magasabb elégedettség társult.

A sítábor kapcsán „az élményekben gazdag”, és a „nem a szokásos tanár—tanuló interakció” asszociációja kapta a legtöbb voksot, majd a kondicionális és koordinációs képességek fejlesztésének lehetőségét választották a leg-
többben.

A hallgatók érzékenyek, melyet kifejeztek a sítábor árával kapcsolatos véleményükben, illetve a desztináció-választásban a „az utazás kedvező ára” válaszkategóriában is.

A főiskolás éveik alatt (1—3 év) történt utazás gyakoriságára adott válaszokból megállapíthatjuk, hogy a hallgatók több, mint 90%-a többször utazott. Ez az eredmény alátámasztja a turisztikai trendekben érvényesülő előrejelzést, mely szerint a jövőben a senior turizmus mellett az ifjúsági turizmus felerősödik.

Feltételeztük, hogy a „sport szakos” hallgatók pályaeorientációja befolyással van az utazási szokásokra, az utazás alatti szabadidős tevékenységekre. Joggal feltételeztük hát, hogy utazásaik sokszor kapcsolódtak fizikai aktivitáshoz. Ez a feltevésünk beigazolódtott, hiszen a hallgatók utazásai többször kapcsolódtak fizikai aktivitáshoz (szlovák tábor válaszadói átlag 5,5, míg az olasz tábor válaszadói 2,57.).

A hallgatók több mint 90%-a döntően egyé-
nileg szervezi az utazásait.

Az utazás helyszíne kiválasztásának szem-

pontjai közül az úti cél kedvező adottságát, a korábbi kedvező tapasztalatot, az utazás alacsony árát, kedvező költségét, a kellemes éghajlatot jelölték meg dominánsan.

Stratégiai szinten mind a Nemzeti Alaptanterv, mind a kétszintű érettségi vizsga követelményrendszere leteszi a voksot a kompetenciafejlesztés fontosságára, a tudás gyakorlati alkalmazásának dominanciája mellett.

A tudásszerzés és a kompetencia-fejlesztés új útjai azt is jelentik, hogy a pedagógusképzésben és továbbképzésben előtérbe kell, hogy kerüljenek a szociális kompetenciák, a gyakorlat-orientált foglalkozások, táborok, kreatív alkotóműhelyek, reflektív tanítási gyakorlatok, a személyiségfejlesztéssel és konfliktuskezeléssel kapcsolatos műhelymunkák.

Irodalom

1. A túravezetés általános ismeretei (szerk: dr. Vízkelety László). Magyar Természetbarát Szövetség. Alfaprint nyomda. 1984.
2. Bassler, R. (2003): Minőség és egészségkompetencia az osztrák kúra- és wellness-turizmusban. In: *Tourismus Journal* (Lucius&Lucius, Stuttgart), 7 Jg. Heft 2. 187—2002. p.
3. Biróné dr. Nagy Edit: Sportpedagógia. Sport kiadó. Budapest. 1977. 46—48.
4. Bokody József (2001): Vízitúrázók kézikönyve. Mezőgazda kiadó. Bp.
5. Bokor Judit (2001): Rekreáció és sportturizmus. In: *Magyar Sporttudományi szemle* 2001/2. sz. 14—17. p.
6. Bükki Túrák (szerk: Cseh Zita). Garamound Kft. Eger. 2001.
7. Dancsó tünde (2005): A szociális kompetencia megjelenése a nemzeti alaptanterv kiemelt fejlesztési feladataiban. In: *Új-Pedagógiai Szemle*. 2005/4 45—52. p.
8. Dosek Ágoston (1997): Erdők, hegyek sportjai. MTE tankönyv, Bp. Kiadja: Magyar Tájékoztató Futó Szövetség. 294. p.
9. Dosek-Ozsváth (1999): A sízés 2000. A telemarktól a carvingig. MTE tankönyv. Szinkron Press. Kft.
10. Farkas György (1972): Téli-Nyári táborozások. Tanárképző (iskolák Tankönyve, Tankönyvkiadó. Bp.
11. Gábor Imre (1986): Turista tereptan. Sport Kiadó. Bp.
12. Halassy Emőke (1999): Beszámoló a WTO 1998. évi krakkói konferenciájáról. Hungarytourism.hu/bulletin/regi/99_03/forum_1.html
13. Halász Miklós (1987): Tereptan és térképészet. Túra-vezetők könyvtára. Budapesti természetbarát Bizottság. Bp.
14. Kondor Endre (1984): Természetjáró 1X1. Magyar Természetbarát Szövetség és Sportpropaganda Vállalat. Bp.
15. Könyves Erika—Müller Anetta (2001). Szabadidős programok a falusi turizmusban. Szaktudás kiadó ház Rt. Budapest.
16. Molnár Gyöngyvér (2002): A tudástranszfer. *Iskolakultúra*, 2. sz. 65—74.
17. Müller A.-Szabó R. (2007): A sporttáborok szerepe a turizmusban és a felsőoktatásban. (előadás) II. Fürstenfeldi Neveléstörténeti Konferencia, Fürstenfeld, 2007. okt. 12—13.
18. Dr. Müller Anetta—Dr. Várhelyi Tamás: Turizmusföldrajz, Európa, 2007, 1—10. p.
19. Nagy József (2000): XXI. század és nevelés, Osiris Kiadó, Budapest
20. Nagy József (2003): Szociális kompetencia és pro-szocialitás. In Zsolnai Anikó (szerk.): Szociális kompetencia — társas viselkedés. Gondolat Kiadó, Budapest, 120—136.
21. Nemessuri Mihály (1994): Egészségvédő-életörző sportok. Mozgás és Viselkedésbiológiai Szakosztály 25 éves jubileumi konferenciája, Tihany, 130—131. p.
22. Shepherd, G. (2003): A szociális készségek fejlesztése (SST). In Zsolnai Anikó (szerk.): Szociális kompetencia — társas viselkedés. Gondolat Kiadó, Budapest, 151—169.
23. Tájfutás. (Szerk: Schell Antal). Fővárosi Önkormányzat nyomdaüzeme. Bp. 1995.
24. Vass Vilmos (2006): A kompetencia fogalmának értelmezése. In Kerber Zoltán (szerk.): Hidak a tantárgyak között. Országos Közoktatási Intézet Budapest 11—29. p.
25. Várhelyi-Könyves (2008): A turizmus és a wellness konvergenciája. In: *Acta Academiae Agrimensis* kiadványkötetben, megjelenés alatt)